

DET NASJONALE STATSADVOKATEMBETET

Kommunal- og distriktsdepartementet
Postboks 8112
0032 OSLO

Deres referanse:

Vår referanse:

Dato:

23/1536 - 3 / FRA007

30.10.2023

Høring - NOU 2023:21 Embetsordningen

Det vises til Kommunal- og distriktsdepartementets høringsbrev av 20. juni i år, vedrørende NOU 2023:21 *Embetsmannsordningen - i takt med tiden*.

Det nasjonale statsadvokatembetet (NAST) frykter at utvalgets forslag om at statsadvokatene ikke lenger skal være omfattet av embetsordningen vil kunne svekke påtalemyndighetens uavhengighet og rettssikkerheten. Utredningens forslag om å fase ut statsadvokatene fra embetsordningen er svakt begrunnet, og NAST stiller seg bak en rekke andre høringsinstanser som har påpekt det samme. Etter vårt skjønn er det beklageligvis nødvendig å stille spørsmål ved om utvalget har hatt god nok oversikt over hvordan Den høyere påtalemyndighet (DHP) er organisert og løser sine oppgaver. DHP består p.t. av 37 førstestatsadvokater, 89 statsadvokater, og det er relativt få utskiftninger fra år til år i statsadvokatkorpsset. Derfor ville ikke utvalgets forslag gi nevneverdig ressursmessig gevinst om det mot formodning skulle vedtas. NAST understreker samtidig at påtalemyndighetens uavhengighet uansett ikke kan måles i kroner og ører.

Utvalget viser i pkt. 7.4 i utredningen til:

"... med bakgrunn i behovet for å opprettholde tillitten til forvaltningen – og for å utvikle et sterkere vern for folkestyret mener utvalget at det er viktig å sikre individuell uavhengighet og hindre at frykten for å miste stillingen påvirker embetsførselen for to grupper av statsansatte. Det gjelder for det første dem som skal sikre rettssikkerheten til innbyggerne og for det andre dem som står nærmest landets politiske ledelse og har som oppgave å opplyse saker, gi faglige råd og sikre at beslutninger som fattes har nødvendig hjemmel og holder seg innenfor de rammene som lover og bestemmelser setter ..."

NAST støtter utvalget i at dette er to grupper som må sikres slik uavhengighet. Etter vår oppfatning hører den enkelte statsadvokat naturlig med i gruppen av statsansatte hvis oppgave er å bidra til å sikre at rettssikkerheten til landets innbyggere ivaretas.

Domstolenes uavhengighet er selvsagt en helt nødvendig, men ikke tilstrekkelig forutsetning for å sikre rettsikkerheten i Norge. Ettersom vår straffeprosess bygger på anklageprinsippet, er påtalemyndighetens uavhengighet viktig for å sikre borgernes rettssikkerhet og likhet for loven. Det er påtalemyndigheten som bestemmer om en straffesak skal føres eller ei, og det er hver enkelt statsadvokat som fra dag til dag, sørger for at anklageprinsippet gjennomføres i praksis.

I utredningen pkt. 8.5 viser utvalget til:

"Det overordnede nivået i påtalemyndigheten kan instruere om hvordan en sak skal behandles og avgjøres, og som hovedregel omgjøre vedtak truffet av underordnede nivåer, jf. Prop. 146 L (2020–2021) punkt 14.3. Dette bidrar til å trygge beslutningsprosessen og svekker behovet for et særlig vern i stillingen for statsadvokatene ..."

Det kan virke som om det er endringen i straffeprosessloven § 59 om instruksjonsmyndighet som ligger til grunn for utvalgets forslag, om at statsadvokater ikke lenger skal være embetsholdere. Bestemmelsen gir embetsledere anledning til å instruere statsadvokater i enkeltsaker. Utvalget gir instruksjonsmyndigheten alt for stor betydning når det legger til grunn at instruksjonsmyndigheten "bidrar til å trygge beslutningsprosessen og svekker behovet for et særlig vern i stillingen for statsadvokatene".

Etter det NAST er kjent med har embetslederne ytterst sjelden, om noen gang, benyttet seg av instruksjonsmyndigheten. Dette viser at utvalget ikke har god nok kjennskap til statsadvokatenes oppgaver og DHPs organisering. NAST mener også at instruksjonsmyndigheten i praksis sjeldent vil bli brukt, fordi det ikke er mulig for embetslederne til å skaffe seg full oversikt over pågående saker i eget distrikt.

NAST vil også fremheve statsadvokatenes viktige tilsynsoppgaver overfor de enkelte politidistriktene som de har påtalemessig ansvar for. Dette skjer gjennom blant annet fagledelse og årlige inspeksjoner. Statsadvokatenes særlige stillingsvern er en viktig forutsetning for å sikre at tilsynsarbeidet skjer på en mest mulig uavhengig måte.

Statsadvokatene avgjør tidvis tiltalespørsmålet i saker mot politikere og andre samfunnsstopper. Statsadvokatene må dessuten ta stilling til tiltalespørsmålet i politisk betente saker der pressgrupper kan forsøke å øve press for å få saker løst på en bestemt måte. I slike saker vil påtalemyndighetens uavhengighet være særlig viktig. NAST frykter at en svekkelse av statsadvokatenes stillingsvern og autoritet, vil kunne innebære at terskelen for å forsøke å utøve press blir lavere.

Vi lever i en tid der organisert kriminalitet utfordrer samfunnsstrukturene i andre vesteuropeiske land. Vi lever også i en tid der demokratiske prinsipper kan sies å være under press i enkelte EU-land samt andre land som tradisjonelt har stått oss nær. Derfor kan man dessverre ikke utelukke at det også i Norge kan komme tilsvarende krefter som vil utfordre vårt demokratiske styresett. På sikt vil det dessverre bli lettere å utfordre påtalemyndighetens uavhengighet dersom utvalgets forslag blir vedtatt.

NAST understreker at hensynet til rettssikkerhet og uavhengighet fremdeles gjør seg like sterkt gjeldende for statsadvokatene, politimestrene og visepolitimestrene som for riksadvokaten, assisterende riksadvokat, førstestatsadvokatene og generaladvokaten.

Med vennlig hilsen

Frederik Gunnar Ranke
statsadvokat

Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen signatur

Gjenpart

Riksadvokaten

0125

OSL
O